

Ն Ա Փ Ո Ղ Ի

ԵՒ

Ս ՈՒՐՔ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻԶ

Որովհետեւ իտալական պատերազմին ապարէզը հիմա Նափոլիի երկիրն է, կարժէ որ մայրաքաղաքին վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը տամք, նորա երեւելի տեղերէն մէկուն ատարանագծան հանդերձ:

Նափոլի քաղաքը ոչ միայն Եւրոպայի՝ հապա նաեւ բովանդակ աշխարհիս գեղեցկագոյն քաղաքներէն մէկն է, թէ իւր կլիմային անուշութեամբը եւ թէ դիրքին զարմանալի գեղեցկութեամբը: Միջերկրական ծովուն մէկ խորշին վրայ շինուած է Նափոլի, ու ծովուն երեսէն յիսուն ձողաչափ բարձրանալով՝ իւր գեղադէմ պատկերը ջրին հաճաքատափայլ երեսը կցոլացրեն: Սպենեան լեռները մինչեւ նորա ոտքն երկնցած՝ աչ ու ձախ կողմը երկու սարաւանդակներ կկանգնեն, որոց խոժոռ հայեցուածքը կարծես թէ իծալիտ քաղցր կրփոխուի՝ նորա գեղածիծաղ վայելչութիւնը դիտելով: Քաղաքին չորս կողմը զուարճալի գեղեր, աչքդ ուր որ դարձրնես՝ դալարագեղ բլուրներ կտեսնես, զարմանագործ աւերակներ, պտղալի պարտէզներ, բարձրագագաթ ծառեր, ոսկեփայլ նարնջենիներ, ու մէկ դիէն ալ գոյնզգոյն ծաղկանց անուշ անուշ բուրմունքները սիրտդ կզմայլեցընեն: Իսկ երբ դառնաս մէյմալ երկնից կապոյտ երեսը նայիս, ու մէկալ դիէն հրագագաթ Վեսուվ լեռան վսեմ գլուխը նայիս, որ բոց ու ծուխ կշնչէ միակերպ, ահուղողի ու սխրանաց մէջ ընկղմած, երբեմն սաքսափելով՝ երբեմն զուարճանալով՝ չես գիտեր ինչ անուն տաս այնպիսի սքանչելի դիրք ունեցող քաղաքի մը:

Ով որ Պօլոյ աշխարհաքարոզ նեղուցը տեսեր է՝ նա միայն կարող է այսպիսի հիանալի բնութեան գաղափարն ունենալ:

Բայց այսպիսի գեղեցիկ բնութեան հետ մրցող ճարտարարուեստ շէնքեր չունի Նափոլի: Նորա եկեղեցիներուն վրայ՝ Վենետիոյ, Հռոմայ, Ֆիորենցայի եկեղեցիներուն վսեմութիւնը չես գտներ, եւ ոչ իսկ թագաւորաց կամ իշխանաց պալատներուն վրան ու մէջը՝ Խալիոյ միւս համբաւաւոր քաղաքաց ճոխութիւնն ու ճարտարապետական փառաւորութիւնը:

Այսու ամենայնիւ կան բաւական նշանաւոր շէնքեր, պալատներ ու հարիւր քսանութեկու մեծ եկեղեցիք, որոց մէջ գեղեցկագոյն է *Յիսուսի* եկեղեցին. անուանի են նաեւ մայր եկեղեցին *Ս. Գեննարիոսի*, եւ *Վեդարաւորաց* եկեղեցին՝ որուն տակը հին քրիստոնէից շինած գետնադամբանները կան: Այն բազմաթիւ եկեղեցիներէն զատ՝ նոեւ հարիւր յիսուն վանք կայ այլեւայլ կարգի կրօնաւորաց եւ կուսանաց:

Քաղցր է Հայու մը համար գիտնալը որ այն եկեղեցեաց փառաւորներէն մէկն ալ նուիրեալ է յանուն *ասուածայնոյն Գրիգորի Հայոց մեծաց եպիսկոպոսապետի*: Այն հոյակապ եկեղեցոյն մէջ՝ Աստուծոյ մասնաւոր տնտեսութեամբ՝ հազար տարիէ իվեր կհանգչի չարազգեաց մեծ Վկայն Քրիստոսի, իւր կապանաց շղթային հետ մէկտեղ:

Եկեղեցոյն հին յիշատակարանին մէջ կրպատմուի թէ Պատկերամարտից հանած հալածման ժամանակն Իւ. Պօլիս, կուսանք ոմանք կելլեն իրենց հայրենիքէն ու կնաւեն կուգան ի Նափոլի, հետերնին բերելով իրենց եկեղեցոյն սրբազան զանձերը, որոց մէջ էին նաեւ մեր սուրբ հօրը աստուածարեալ Գլուխն ու շղթաները: Հոն իրենց մահուրնէն ետեւ՝ այն անգին զանձը կանցնի ի ձեռս այլոց կուսանաց, որ եւ փառաւոր եկեղեցի մը կը

ՄԱՍԵՍԱՆ ԵՐ ԴՆԵՐԻՆ ԵՐ ԴՆԵՐԻՆ ԵՐ ԴՆԵՐԻՆ

կանգնեն իտրոց հաւատացելոց, ճակատուն վրայ ալ լատիներէն այս արձանագրութիւնը փորագրելով, որ մինչեւ հիմա կեցած է.

DEO OPT. MAX.

DIVO GREGORIO ARMENIAE MAJORIS ARCHIEPS.

T E N P L U M D I C A T U M.

որոյ թարգմանութիւնը այս է.

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵԾԻ ԵՒ ԲԱՐԵՐԱՐԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅՆՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Տ Ա Ճ Ա Ր Ն Ո Ւ Ր Ա Վ Ա Ն:

Եկեղեցւոյն մէջ մատուռ մ'ալ կայ նուիրեալ Ս. Գրիգորի, որոյ սեղանոյն վրայ նկարեալ է նա պար առեալ իհրեշտակաց: Մատրան պատերուն վրան ալ նկարեալ են մէկ կողմը Խոր վիրապէն ելլելը, միւս կողմն ալ երկնապանծ քարոզութեամբ զՀայս դարձնելը իկրոնս աստուածպաշտութեան: Հոն կրտսնուի նաեւ խոզակերպն Տրդատ անաբեկ եւ խոնարհեալ, եւ քոյրը Խոսրովիդուխտ՝ եղբօրն համար աղաչաւոր առ Ծառայն Աստուծոյ: Սեղանոյն տակը կպահուին Սրբոյն երկու սրունգները արծաթով ու բեհեզով պատած: Սեղանոյն տաղաւարին մէջն ալ փառաւոր տուիի մը մէջ կպահուի Սուրբ վկային ոտնակապ երկաթի շղթայն, որոյ հնութիւնն ու արեւելեան ձեւը՝ յայտնի կերելին: Իսկ պատուականագոյն նշխարը՝ այսինքն սրբազան Գլուխը՝ կպահուի միշտ կուսաստանին ներքին զանձատուներ՝ արծաթէ ոսկեզօծ զգրոցի մը մէջ, որոյ վրայ կայ այս արձանագիրը.

DIVI GREGOR. ARMENIOR. MARTYR. CAPUT.

որ թարգմանի,

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅՆՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ. ՆԱՀԱՏ. ԳԼՈՒԽ.

Նափոյի ժողովուրդը՝ Ս. Գեներարիոսի հետ իւր պաշտպան կճանչնայ նաեւ մեր Ս. Լուսաւորիչը, որոյ եւ արծաթի կիսարձանը թափօրով կքայցընեն քաղաքին մէջ, սեպտեմբերի 30-ին փառաւոր հանդիսիւ տօնելով ըզՆահատակն Հայաստանեայց, յուրախութիւն մեր եւ իյորդոր հայրասէր նախանձու, տեսնելով օտարաց ցուցուցած սէրն ու ջերմեռան-

դութիւնը առ Հայրն մեր եւ Պահապան ոգւոց եւ մարմնոց: Այս վախճանաւ է որ մեք ալ այս առանձին տեղեկութիւնն հոս տուինք մեր համագգի եղբարց:

Եկեղեցիներէ զատ՝ Նափոյի զարդ են բազմաթիւ ձեմարաններն ու դպրոցները, դիտանոցները, թանգարանները, մատենադարանները, անկելանոցները, հիւանդանոցները, եւ այլն: Միայն 50 հիւանդաց ու անկարող մարդկան համար մեծաշէն տներ կան. 400 պանդոկ, 700 զբօսանոց, 20-ի չափ թատրոն, որոց մէջ ամենէն անուանին է Սան Քարո, որ Խտալիոյ մեծագոյն ու գեղեցկագոյն թատրոնը կհամարուի: Համալսարանն ալ շատ հին է, 1224-ին հիմնուած: Բաց յայլոց թանգարանաց՝ կայ նաեւ Հերքուլանոն ու Պոմպէի քաղաքաց մէջէն ելած հնութիւնները պահելոյ համար մասնաւոր թանգարան: Կարիպալտի՝ Նափոյի տիրելուն պէս բոլոր այն թանգարանաց վերատեսուչ դրաւ Աղեքսանդր Տիմա գաղղիացի անուանի վիպասանը, որ իւր բարեկամն ու կենսագիրն է, տալով նմա թագաւորական պալատներէն մէկն իբնակութիւն, ու առատ ոռճիկ:

Նափոյի ամրութեանը կողմանէ ալ բաւական անուն ունի: Հինգ ամրոց կայ որ քաղաքը կպաշտպանեն, եւ նաւահանգիստը լաւ ամրացուցած է: Եւ սակայն հազիւ երկու ամիս կայ՝ տեսանք որ Կարիպալտին Նափոյի մօտենալուն պէս՝ Ֆրանչիսկոս Բ թագաւորը թողուց մայրաքաղաքը քաշուեցաւ Իկայէթա, խղճալով իւր թագաւորական քաղաքին՝ որ զոհ չիլնի պատերազմին՝ չարաղէտ բախտին զոր յայտնի կգուշակէր՝ իւր տկարութիւնը ազատական զօրավարին քաշութեանը հետ չափելով:

Մեր դրած պատկերն է Նափոյի քով Փոպիլիոյ ըսուած անուանի քարայրին բերանը, որ մէկ ծայրէն մինչեւ իմիւսը 2,000 ոտք երկայնութեամբ, 30 ոտք լայնութեամբ ու 50 ոտք բարձրութեամբ ստորերկրեայ ճամբայ մի է: